

כשנולד ישמעאל, שיכנעה שרה את בעלה לגרש את השפחה המצרית ואת תינוקה למדבר. יחד קראנו את התרגום האנגלי לפרשה.

חילוקי הדעות בינינו היו בעיקר ביחס לרגשותיה של הגר, שעה שנבחרה להיות אם לצאצאי אברהם. אני אמרתי שבחברה שבה ריבוי הנשים היה מקובל ושכיח, הגר אולי הרגישה כמי שזוכה בחסד מיוחד, כשנבחרה להיות האשה השנייה לפני נערות רבות ששירתו בביתם של שרה ואברהם. אליטה ראתה את דמותה של הגר מנקודת ראות שונה מאוד. לדעתה, הגר לא יכלה שלא לחוש שתמרנו אותה והתעמרו בה, מבלי לשאול לדעתה ולרצונה.

היה לי קשה לקבל עמדה זו, אבל לבסוף הסכמתי. היסוד הדו-ערכי שנפשה של הגר - מצד אחד המשמעת שנכפתה עליה ומצד שני תחושתה הפנימית של "אינני זו שאתם סבורים שאני" - הפכה למפתח המתח שבין שתי הנשים, מתח המצוי בתשתית המחול לכל אורכו.

מראש היה ברור לנו שאני אגלם את דמותה של שרה ואליטה את זו של הגר, בשל הבדלי הגיל שבינינו, וגם בשל היותה של אליטה שייכת לדור אחר. אבל לא רק בגלל הבדלי צבע העור שבינינו היתה לחלוקת התפקידים הזאת משמעות לגבי החיים העכשוויים באמריקה, ולמעשה גם בישראל, בה מתנהל מאבק מתמיד בין בני שרה לבני הגר.

החיפוש אחרי חומר תנועתי ספציפי לכל אחת משתי הדמויות ועיצוב המבנה הכוריאוגרפי של המחול היה החלק הקל של העבודה. כדי

מאת זאבה כהן

בקיץ שנת 1996 יצרתי את הדואט "משא ומתן" ("Negotiations"), שעה שאליטה הייז ואני שהינו במסגרת מלגה במכללת Swarthmore, שבמדינת פנסילבניה. המחול מתבסס על הסיפור התנ"כי אודות שרה והגר, אמהות העם היהודי והערבי.

עסקנו במשך שבועיים בחיפוש משותף אחרי חומרי תנועה הולמים, ומצאנו צורה כוריאוגרפית מתאימה. מלבד זאת בישלנו ביחד ארוחות מרשימות, טיילנו טיולים ארוכים ביערות הנהדרים שבסביבת המכללה, ושוחחנו ארוכות על חיינו.

האידיליה הופרה רק פעם אחת, כשעברה על פנינו מכונית ובה כמה חבריה צעירים שצעקו לעברנו: "כוש, כאן לא מחוז ציסטר!". איני סבורה שזה כוון כלפי, אם כי עורי שחום למדי, אלא כלפי אליטה, שעורה שחור ממש.

בהיותי בת למשפחה תימנית, שהתגוררה בשכונה מאוד אשכנזית בתל אביב, אני מודעת מאז ילדותי לבעיה של "להיות אחר". אליטה היא אשה אמיצה ונחרצת, אבל האירוע הגזעני עשה עליה רושם קשה. היא סיפרה על כך לאחדים מתושבי המקום, והם כתבו מכתב מערכת נזעם להנהלת העיתון המקומי.

המשכנו לעבוד על סיפורן של שרה והגר. קראתי את העלילה, על שרה שלא יכלה ללדת ילדים ועל כן הביאה לבעלה אברהם את הפילגש המצרית הגר, שתלד לו בן. הקראתי לאליטה את הטקסט העברי. סיפורתי לה איך,

שתי דמויות שתי נשים שתי רקדניות

זאבה כהן

ואליטה הייז

יצרות ומבצעות

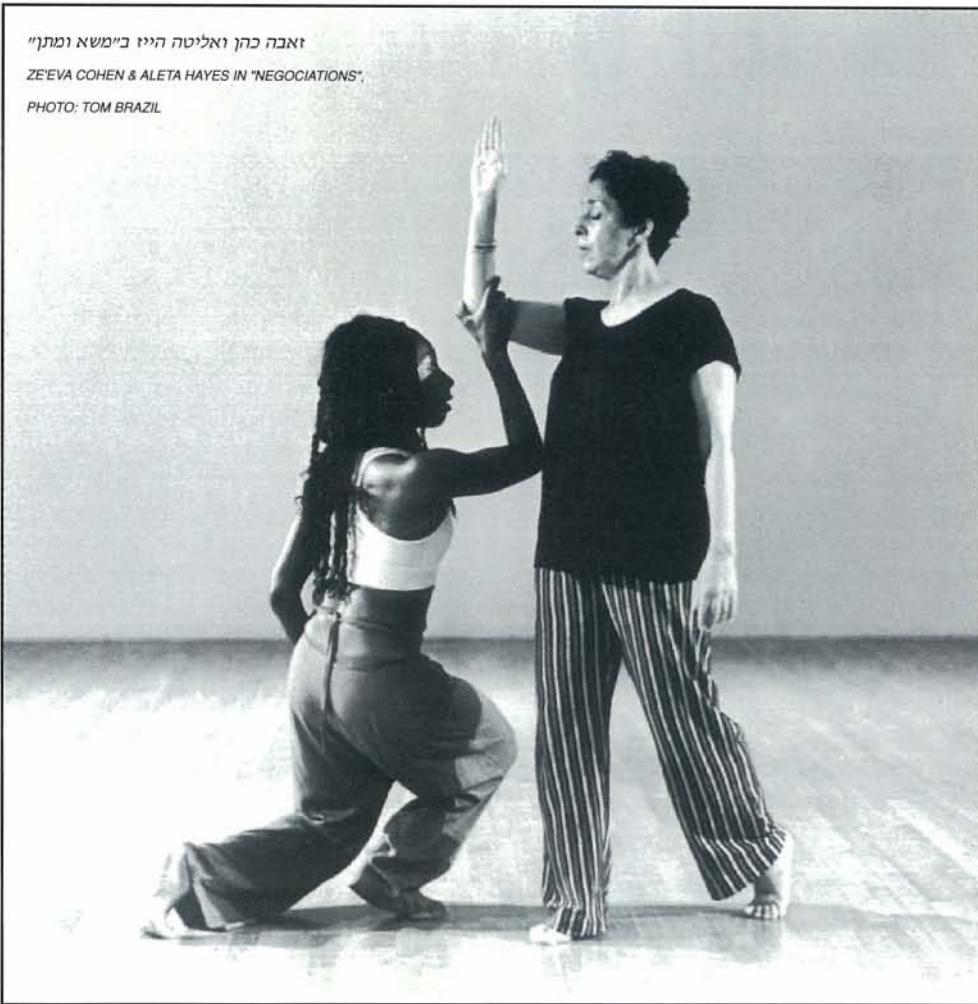
דואט על

שרה והגר

זאבה כהן ואליטה הייז ב"משא ומתן"
ZE'EVA COHEN & ALETA HAYES IN "NEGOTIATIONS"
PHOTO: TOM BRAZIL

זאבה כהן ואלטיה הייז ב"משא ומתן"
 ZE' EVA COHEN & ALETA HAYES IN "NEGOTIATIONS".
 PHOTO: TOM BRAZIL

למצוא את התנועה של שרה, האזנתי למוסיקה מאת פיטר גיונס, המזכירה מצלול מזרח-תיכוני או אפריקני. הנחתי הפעם לאינסטינקט התנועה התימנית שבי לפרוץ החוצה. הנאה מאימפולסים תנועתיים של החזה; משקל הגוף הצונח לאיטו לרצפה, כאילו הקרקע אינה אלא חול; שיחרור פתאומי של הגוף היורד לאיטו לתנועת אגן סיבובית, ואחריו פתיחה פתאומית של המרפקים, שעה שפיסת היד נעה בעדינות.

כדי למצוא את התנועה שתהלוך את דמותה של הגר, הלכתי לכיוון החזותי/קינטי. קודם כל ביקשתי את תגובתה הטבעית של אליטה למוסיקה, במסגרת אילתור מקדים, בטרם החלו החזרות. הגוף בשלמותו, הצונח ומתרומם כולו אל הרצפה וממנה כמקשה אחת; זרועות ורגליים, המועפות לאוויר מהכתפיים והמותניים; הנאה גדולה מהגופניות, יחד עם איפוק בכל הנוגע להבעה דרמטית של הפנים.

המבנה הדרמטי של הדואט שלנו מתחיל מכך שהוא מתרחש "בתחום השיפוט" של שרה. היא זו שמנחה את הגר בדרכים בהן עליה לספק את אברהם, ומשלחת אותה לאוהלו. ומכאן לטיפול שהגר מעניקה לתינוקה, תוך התעלמות כמעט מוחלטת מדרישותיה של שרה. קטע זה מסתיים כששרה כאילו פונה להגר, ומבקשת למצוא עימה שפה משותפת כלשהי.

התכוונתי ליצור צורך עמוק, נפשי, "מן הבטן", בשתי הדמויות לדיאלוג. זו קודם כל שרה הזקוקה לתקשורת, כי היא זו שאיבדה לחלוטין, אחרי לידת ישמעאל, את שליטתה בהגר השפחה. היא זו המחפשת איזון של כוחות ביניהן.

הנחתי שהגר דוברת את שפתה של שרה אבל לא להיפך, איפשרה ליצור כוריאוגרפית את תחושת עליונותה של הגר. היא מסרבת ללכת בעקבות שרה, ומבקשת לה דרכים משלה על פני הבימה. עצמאותה התנועתית של הגר מביאה את שרה למצב של חוסר אונים. מבודדת עד כאב, בתוגה של איבוד חלק מעצמותיה התלויה כולה בכוחה, שרה מתחננת לדו-שיח עם הגר.

על אף שלא שוחחנו על כך בגלוי, אני חשה שזה היה קשה לאליטה ולי, בשל הידידות והאמון ההדדי שבינינו, שלא להזדהות עם שתי הדמויות שהיה עלינו לגלם, מעבר למה שנדרש על ידי המקצוענות והאמנות. הדים ליחסי אדון ועבד, שחור ולבן, הנובעים מהיסטוריה ארוכה שמעבר לשתינו, נתנו בלי ספק את אותותיהם בתהליך היצירה ובשעת הביצוע הבימתי.

האם הרווחנו משהו מנכונות זו לצלול לתוך התהומות של התודעה ההיסטורית ולגעת בפצעים שבנפש אבותינו? כל מה שאני יכולה לומר בשלב זה הוא שאני חשה הקלה, קלילות מסוימת, כתוצאה מכך שעוד שכבה נשרה ממני.

היסוד הדו-ערכי בנפשה של הגר - מצד אחד המשמעת שנכפחה עליה

ומצד שני תחושתה הכנימית של "אינני זו שאתם סבורים שאני" - הפכה

למפתח המתח שבין שתי הנשים, מתח המצוי בתשתית המחול לכל אורכו

זאבה כהן, רקדנית ישראלית ילידת תל אביב, בת למשפחה תימנית, יצאה בשנות ה-60 להשתלמות בניו יורק, ביוזמתה של אנה סוקולוב. היא סיימה את לימודיה בגיוליאד ורקדה בלהקות שונות. בשנות ה-70 החלה להופיע בהצלחה רבה בתוכניות היחיד שלה. בערבי סולו אלה כהן רקדה לא רק עם כוריאוגרפיות משלה, אלא פנתה לרקדניות וליוצרים מהדור הקודם שהצטיין במחולות יחיד הבעתיים, וביקשה מהם להרשות לה לשחזר את אותם מחולות שכמעט נשכחו. היצירות הקטנות הללו של רקדנית יחידה היו פנינים יקרות, שזכו לתחייה בעקבות תגובות קהל חמות וביקורות נלהבות. חלפו שנים וכהן החלה ללמד - היא ראש תוכנית המחול של אוניברסיטת פריסטון - וליצור עבור להקות רבות, לעיתים גם להקה שאספה סביבה בעונת 96-97 תגיע לארץ ותעבוד ב"ענבל", בגלגולה החדש. לפניכם תקציר מאמר שהיא כתבה על יצירתה המשותפת עם הרקדנית אליטה הייז (Aleta Hayes), שבכורתה נערכה בסתיו אשתקד.

